

DIPATLAFALO TSA B-BBEE TSA DIKGWEBO TSE DITSHWARAGANETSWENG

1. Re bo mang?

Khomishene ya Go Matlafadiwa Seikonomi ga Bantsho ka Kakaretso (“Khomishene ya B-BBEE”) e tlohlwe jaaka setheo tlase ga Lefapha la Kgwebo, Madirelo le Kgaisano (Department of Trade, Industry and Competition [“the dtic”]) mme e tsamaiswa ke Molao wa Go Matlafadiwa Seikonomi ga Bantsho ka Kakaretso wa bo 53, wa 2003 o o tlabolotsweng ke Molao wa Go Matlafadiwa Seikonomi ga Bantsho ka Kakaretso wa bo 46 wa 2013 (“Molao wa B-BBEE”). Boikarabelo jwa sone ke go tsenya Molao wa B-BBEE tirisong le go lwantsha bonweenwee jwa go etelediwa ga bantsho kwa pele.

2. Boikaelelo jwa Bukana Eno

Boikaelelo jwa bukana eno ke go re naya melawana e e re kaelang ya sekaseka tshwanelego ya dikgwebo tse di tshwaraganetsweng go ya ka B-BBEE.

3. Kgwebo e e Tshwaraganetsweng ke Eng?

Dithulaganyo tsa kgwebo gantsi ga di motlhofo. Go tsenngwa tirisong ga B-BBEE go senotse dithulaganyo di le mmalwa tse di raraaneng, tse di akaretsang dikgwebo tse di tshwaraganetsweng.

Bukantswe ya mareo a semolao (<https://legaldictionary.net/joint-venture/>) e tlohlwa kgwebo e e tshwaraganetsweng e re ke thulaganyo ya kgwebo e mo go yone bobedi kgotsa go feta, e leng batho kgotsa ditlamo, di tsenelang tumalano ya go kopanya madi gore di dire kgwebo e e rileng e le gore di tle di nne le porofete.

Go ka dirisiwa mefuta e mebedi ya dikgwebo tse di tshwaraganetsweng. Sa ntlha, kgwebo e e tshwaraganetsweng e e tlhomilweng semolao, mo go rayang gore setlamo se tlhomilwe semolao e bile se laolwa ke Molao wa Ditlamo. Mo kgannyeng e e ntseng jalo, setlamo se se tlhomilweng semolao seno se tla tshwanelwa ke go sekaseka tshwanelogo ya sone ya B-BBEE go ya ka melawana ya dirapa 4, 5 le 6 tsa Setatamente 000 sa Melawana ya Maitsholo a a Siameng a Badiri mo Kgwebong (Melawana). Sa bobedi, gape go na le kgwebo e e tshwaraganetsweng e e sa tlhomiwang semolao, mme seno se raya gore ke setlamo se se sa tlhomiwang semolao, fa go ntse jalo, go tlhokega karata ya maduo a a kopantsweng ya B-BBEE gore kgwebo eno e nne kgwebo e e tshwaraganetsweng.

Kgwebo e e tshwaraganetsweng e e sa tlhomiwang semolao e tla tsamaisiwa ka tumalano ya kgwebo e e tshwaraganetsweng, e e tlhalosang boikarabelo jwa mongwe le mongwe yo o tsenetseng tumalano eo, gore diporofete di tla kgaogangwa jang, le boikarabelo ka ditatlhegelo tse di nnileng teng tsa madi le ditshenyegelo tse di bakilweng ke ditatlhegelo tseo.

4. MABAKA A GO TLHOMA KGWEBO E E TSHWARAGANETSWENG

Go na le mabaka a a farologaneng a go bo ditlamo kgotsa batho ba dira tshwetso ya go tsenela thulaganyo ya kgwebo e e tshwaraganetsweng mme one a ka akaretsa, gareng ga a mangwe, tlhokego ya:

- a) Go sekaseka mebaraka e mesha;
- b) Go oketsa dikgono tsa tiro le didirisiwa;
- c) Go godisa kgwebo le go e dira ya dikarolo tse di farologaneng;
- d) Tirisano mmogo le go kgaoganya ditshenyegelo; le
- e) Go ruta ba bangwe dikgono tsa tiro le kitso.

5. Dipatlafalo tsa B-BBEE tsa Ditifiketi tsa Kgwebo e e Tshwaraganetsweng e e sa Tlhomiwang Semolao

Fa batsenela-tumalano ba tlhopha go solegelwa molemo mo go tsa ikonomi ka go tlhoma kgwebo e e tshwaraganetsweng e e sa tlhomiwang semolao, go ya ka Molao wa B-BBEE, kgwebo e e tshwaraganetsweng e tshwanetse go romela setifikeiti sa yone sa B-BBEE se di se kopanetseng sa dikgwebo tse di kopantsweng kgotsa afitafiti ya maikano.

5.1 Pele ga 1 December 2019

Fa ditlhabololo tsa Melawana di ne di simolola go dira ka di 1 May 2015, mmogo le ditaelo tsa go dirisiwa ga diafitafiti tsa maikano tsa Dikgwebopotlana Tse Boemo jwa Tsone bo sa Tlhatlhabiwang (Exempted Micro-Enterprise [di-EME]) le Dikgwebopotlana tse di Tshwanelegang tse 51% le 100% ya beng ba tsone e leng bantsho (Qualifying Small Enterprises [di QSE]), Melawana e ne e sa re neye kaelo ya go kopanngwa ga diafitafiti tsa maikano tsa B-BBEE tse mo go tsone batsenela-tumalano ba ba tshwanelegelang go nna di EME kgotsa di QSE tse 51% le 100% ya beng ba tsone e leng bantsho di tlhophileng go bopa kgwebo e e tshwaraganetsweng e e sa tlhomiwang semolao.

Phoso eno e raya gore kgwebo e e tshwaraganetsweng e e sa tlhomiwang semolao ya ditlamo tse di ikaegileng ka diafitafiti tsa maikano pele ga 1 December 2019 di ne di se ka fa molaong. (Go sa nneng ka fa molaong ga tsone go ne go sa ame ditlamo tse di laolwang ke Molao wa Lephata la tsa Dikago o o tlhabolotsweng o ka mo go kgethegileng o neng wa tsenyeletsa melao ya dikgwebo tse di tshwaraganetsweng.)

Le fa go ntse jalo, ditlamo tse di neng tsa tshwanelegela go dirisa Setefikeiti sa B-BBEE se se ntshitsweng ke moporofeshe nale wa ditshekatsheko yo Tsamaiso ya Bosetšhaba ya Tetelelo-Semmuso ya Aforikaborwa e mo neileng tetelelo-semmuso, di ne tsa kgona go tlhotlhomisa karata ya maduo a a kopantsweng a B-BBEE a kgwebo e e Tshwaraganetsweng e e sa tlhomiwang semolao. Taelo eno e ne e raya gore ditheo tseno di ne di tshwanelwa ke go ikgolaganya le setlamo/moporofeshe nale

wa SANAS yo o sekasekang ditetlelelosemmuso ka Ditifikeiti tsa bone tsa B-BBEE, gore mosekaseki a tlhagise Setifikeiti sa kgwebo e e Tshwaraganetsweng ya B-BBEE.

5.2 Morago ga 1 December 2019

Ka ntlha ya ditlhabololo tse di tsentsweng mo Melaong ka Kitsiso ya Nomore ya 303 ya Kasete ya Puso ya nomore ya 42496 e e tsentsweng mo kaseteng ka di 31 May 2019, ditheo tse di dirisang diafitafiti tsa maikano tsa B-BBEE le Ditifikeiti tsa B-BBEE jaanong di kgona go dirisa karata ya maduo a a kopantsweng a kgwebo e e tshwaraganetsweng e e sa tlhomiwang semolao. E dira jaana:

- a) Sa ntlha, batsenela-tumalano ba tla tshwanelwa ke go nna le afitafiti ya maikano e e ka fa molaong ya B-BBEE ya dikgwebo tsa bone ka bongwe. Fa go ka direga gore Setefikeiti sa B-BBEE kgotsa Afitafiti ya Maikano ya mongwe le mongwe wa bone e bo e le e e seng ka fa molaong, setifikeiti sa kgwebo e e tshwaraganetsweng le sone e tla nna se se seng ka fa molaong.
- b) Batsenela-tumalano ba tla tshwanelwa ke gore ba kopanye tshedimosetso ya bone ya go ikobela melawana ga kgwebo ya bone ka go sekaseka tshwanelego ya setlamo sa bone go ya ka tumalano e ba e tsenetseng ya kgwebo e ba e tshwaraganetseng. Seno se raya gore maduo a batsenela-tumalano a tla balelelwa go ya ka palo ya dishere tse mongwe le mongwe wa bone a nang le tsone mo setlamong tse di kopanngwang mmogo gore di dire maduo a a fitlhang kwa go 100.
- c) Go kopanngwa ga tshedimosetso ya go ikobela melawana go tla ikaega tumalano e e tsenetsweng ya kgwebo e e Tshwaraganetsweng e e tsamaisanawng sentle le kgwebo e nngwe e e tshwaraganetsweng. Ka jalo, fa go direga gore ditlamo di le pedi kgotsa go feta di tsenele kgwebo e e tshwaraganetsweng e e sa tlhomiwang semolao, maduo a tsone go ya ka Melawana ya Maitsholo a a Siameng a Badiri mo Kgwebong e e maleba a tla

balelelwa go ya ka dishere tse mongwe le mongwe wa bone a nang le tsone mo kgwebong.

- d) Fa go direga gore setheo sepe se tshwanelege go ya ka karata ya maduo ya QSE, maduo a sone a B-BBEE a 100 a tshwanetse go dirisiwa go balelela maduo a a kopantsweng.
- e) Di-EME le di-QSE tse 51% ya beng ba tsone e leng bantsho di tla tshwanelegela maduo a dintlha di le 95, mme di EME le di QSE tse 100% ya beng ba tsone e leng bantsho di tla tshwanelegela maduo a dintlha di le 100.
- f) Di-EME tseo bantsho bao e leng beng ba tsonba leng ka fa tlase ga 51% di tla tshwanelegela go newa maduo a dintlha di le 85.

Thulaganyo e e tlhalosiwang mo go karolo (b) le (f) e tla dirwa fela ke setlamo/moporofesenale wa SANAS yo o sekasekang ditetlelelosemmuso.

Kgwebo e e tshwaraganetsweng e e kopantsweng e tla supa boemo jwa yone jwa B-BBEE tumalanong le melawana ya Setatamente 000 ya Melawana ya Maitsholo a a Siameng a Badiri mo Kgwebong go ya ka gore a setlamo ke sa EME, QSE kgotsa gore a ke setlamo se segolo.

6. Go Amogelesega ga Setefikeiti sa Kgwebo e e Tshwaraganetsweng e e sa Tlhomiwang Semolao

Yone thulaganyo e e tlhalosiwang mo Buka-kaelo ya Go Dirwa ga Tiro 01 ya 2018 e e ntshitsweng ke Khomishene ya B-BBEE ya go tlotlhomisa boammaaruri jwa setefikeiti sa B-BBEE sa netefatso, Setefikeiti sa B-BBEE le Afitafiti ya Maikano di tshwanetse go dirisediwa go lekeletsa boammaaruri jwa setefikeiti sa kgwebo e e tshwaraganetsweng e e sa tlhomiwang semolao.

Setefikeiti sa kgwebo e e tshwaraganetsweng se tsaya dikgwedi di le somepedi (12), mme se tshwanelegela porojeke e e kgethegileng fela. Seno se raya gore batsenela-

tumalano ba tla tlhoka setefikeiti se se ntšha sa kgwebo e e tshwaraganetsweng nako le nako fa ba bulegelwa ke tšhono ya go dira porojeke e ntšha kgotsa go tswa letsholo le lesha.

7. Dintlha-kakaretso

Fa Khomishene ya B-BBEE e ne e diragatsa boikarabelo jwa yone, e umakile matshwenyego a a latelang (mme lenaane la one ga le a felela) ka ga dithulaganyo tsa kgwebo e e tshwaraganetsweng:

- a) Go sa dire tumalano e e laolang kamano fa gare ga batsenela-tumalano, jaaka go tlhalosa diabe le maikarabelo a bone, le gore diporofete di tlile go kgaogangwa jang.
- b) Go tswa matsholo a kgwebo e e tshwaraganetsweng a go nna seoposengwe le batho bantsho kgotsa le setlamo sa motho montsho gore ba bulegelwe ke ditšhono tsa ikonomi, mme e seng go tlhomelela bantsho.
- c) Dikgoreletsi kgotsa dithibelo tsa go tsaya karolo ga bantsho mo go direng ditshwetso ka ga kgwebo e e tshwaraganetsweng.
- d) Go sa laole maemo a kgwebo sentle malebana le merero ya kgwebo e e tshwaraganetsweng jaaka go kgoreletsa bantsho gore ba se ka ba kgona go nna le direkoto tsa madi a kgwebo e e tshwaraganetsweng.
- e) Se se dirwang fano se farologana le tumalano e e dirwang ya kgwebo e e tshwaraganetsweng, mme seno se felela ka dikgotlhang le ditiro tsa bonweenwee jwa go etelediwa ga bantsho kwa pele. Ka sekai, go sa nne le akhaonto e e kwa thoko ya tsa ditšhelete ya kgwebo e e tshwaraganetsweng kgotsa go fapoga thulaganyo ya go kgaoganya diporofete tse batho bantsho ba sa kgoneng go di fitlhelela.

Tsela ya go ikgolaganya le rona:

Campus, 77 Meinties street, Sunnyside, Pretoria, Gauteng, 0002
Tel: (+27) 12 394 1535, Fekese +27 (12) 394 2535
Private Bag X84, Pretoria, Gauteng, 0001
Imeile: MRamare@beecommission.gov.za

Aterese ya Poso
Private Bag X84
Pretoria
0001

Tel: (+27) 12 394 1535
Imeile: MRamare@beecommission.gov.za
Senthara ya go ikgolaganya ga dikhasetomara le **dtic** 0861 843 384
Wbosaete: www.bbbeecommission.co.za